

Nenápadný poklad Pribyliny: Keď ticho Liptova ukrýva storočia histórie

Ak najbližšie namierite svoje kroky pod majestátny Kriváň do Pribyliny, nenechajte sa lákať len panorámou Západných Tatier. Vstúpte priamo do srdca obce a prijmite pozvanie na miesto, ktoré bežný turista ľahko minie, no ktoré ukrýva nečakané historické bohatstvo. Reč je o skromnom Kostole svätej Kataríny Alexandrijskej – sakrálnom klenote, ktorý práve v týchto dňoch bojuje o svoju záchranu.

Sto rokov v „provizóriu“

Tento malý kostolík stojí priamo v centre dediny. Zvonku pôsobí veľmi skromne; ide o jednoduchú stavbu z roku 1910 bez veže, ktorá pripomína skôr väčšiu kaplnku. A presne tým mal kostol pôvodne byť! Naši predkovia ho stavali len ako dočasné, provizórne riešenie s plánom, že neskôr v obci vyrastie veľkolepý kamenný chrám. Historické udalosti 20. storočia však plány zmenili a toto „provizórium“ tak verným spôsobom slúži a chráni vzácne pamiatky už viac ako 110 rokov.

Kto prekróči jeho prah, zostane očarený tým, koľko vzácných umeleckých pamiatok sa v jeho interiéri podarilo uchovať. Pribylina je so svätou Katarínou spätá už celé stáročia. Miestna farnosť sa spomína už v prvej písomnej zmienke o obci z roku 1332 a vyobrazenie svätice sa dostalo aj do obecného erbu. Hoci súčasný murovaný kostolík postavili na začiatku minulého storočia, jeho vnútro dýcha oveľa hlbšou históriou. Naši predkovia doň totiž s úctou preniesli kompletne vzácne zariadenie z pôvodného, dnes už zaniknutého starého dreveného kostola, ktorý kedysi stál bližšie k dravej rieke Belá. Hoci starý chrám ustúpil času, jeho duša a umelecké dedičstvo prežili.

V tomto komornom priestore sa nachádzajú hneď štyri samostatne evidované národné kultúrne pamiatky: hlavný oltár svätej Kataríny Alexandrijskej, bočný oltár Panny Márie, obraz svätého Petra a drevená vyrezávaná kazateľnica.

Hlavný oltár na pokraji skazy

Najväčšiu pozornosť prirodzene púta hlavný barokový oltár z roku 1765. Jeho ústredným motívom je samotná svätica, nad ktorou sa týči pôsobivé súsošie Nanebovzatia Panny Márie, lemované sochami svätého Štefana a svätého Ladislava. Tento vzácny oltár sa však od svojho vzniku nedočkal žiadnej obnovy. V skutočnosti sa ho až doteraz nedotkla žiadna reštaurátorská ani odborná ruka.

Pri pravidelnej starostlivosti o kostol si domáci začali všímať, že dielo vážne poškodzuje neviditeľný nepriateľ – drevokazný hmyz. Drevené časti boli na mnohých miestach posiate drobnými otvormi a na oltárnom stole sa hromadili kôpky dreveného prachu. Skaza nenápadne rástla a bolo jasné, že ak rýchlo nezasiahnu, čoskoro už nebude čo zachraňovať.

Rozhodnutie začať s obnovou nebolo jednoduché, keďže o kostol sa stará len malá skupina ľudí a financovanie záchrany presahuje ich reálne možnosti. Napriek tomu urobili prvý, nevyhnutný krok. Oltár musel byť demontovaný, odborné ošetrený proti hmyzu a bezpečne uložený. Tieto základné záchranné práce má za sebou, no na samotné umelecké reštaurovanie ešte len čaká.

Goticko-renesančný unikát a svedkovia minulosti

Hoci je dnes hlavným cieľom záchrana ústredného oltára, čitateľa *Krás Slovenska* by pri návšteve rozhodne nemali prehliadnuť ani ďalšie poklady. Skutočným unikátom je bočný krídlový oltár Panny Márie. V ňom sa mimoriadne pútavým spôsobom spájajú prvky doznievajúcej gotiky a nastupujúcej renesancie. Pochádza zo 16. storočia, pričom začiatkom 17. storočia prešiel úpravou. V jeho skrini, medzi ranobarokovými stĺpmi, dominuje pôvabná socha Madony gotického typu. Vnútorne strany otvorených krídel nesú maľby štyroch evanjelistov a ich vonkajšie strany patria pašiovému cyklu. Na predele oltára môžeme obdivovať vzácny obraz Kladenia Krista do hrobu. Celé dielo je fantastickou ukážkou vývoja sakrálného umenia na Liptove.

Ďalším nesmierne cenným fragmentom histórie je samostatne evidovaný obraz svätého Petra s kľúčom. Ide o vzácny pozostatok (pôvodne pravdepodobne fragment dverí) starobyľného ambitového oltára, ktorý pripomína niekdajšiu obradnosť a architektúru starého dreveného kostolíka. Interiér dotvára aj historická kazateľnica s obrazmi evanjelistov z druhej polovice 17. storočia a empora (chór) s dreveným parapetom, kde sú stále badateľné zvyšky starších malieb, ktoré by si rovnako zaslúžili odbornú ruku reštaurátora.

Keďže hlavný oltár nateraz v kostolíku chýba, miestni pripravili pre návštevníkov v laviciach fotografie s podrobným popisom jednotlivých sôch a detailov. Každý si tak môže predstaviť, aká krása sa na toto miesto už čoskoro vráti.

Štafeta pre dnešnú generáciu

Pri pohľade na všetky tieto umelecké diela si človek naplno uvedomí zodpovednosť voči minulosti. Za každým detailom sa skrýva kus práce, financií a obetavosti ľudí, ktorí tu žili pred nami. Oni ich vytvorili a po stáročia chránili. Dnes sme tou generáciou, ktorá prevzala štafetu.

Tento silný príbeh priviedol pribylinský oltár až do celoslovenskej online súťaže Poklady Slovenska, ktorú zastrešuje Nadácia VÚB. Odborná komisia ho vybrala medzi finálové pamiatky, ktoré zabojujú o grant na kompletnú obnovu. O tom, či sa financie ujdu práve Pribyline, rozhodne v hlasovaní široká verejnosť. Celý príbeh záchrany, fotografie z reštaurovania aj informácie k hlasovaniu môžete sledovať na Facebooku na stránke **Zachráňme oltár sv. Kataríny v Pribyline**.

Až budete nabudúce prechádzať Liptovom, spomajte. Zastavte sa v tomto malom dedinskom kostolíku priamo v Pribyline. Objaviť v ňom môžete tichý a pokorný poklad, ktorý by ste na tomto mieste možno nečakali – a svojím hlasom mu pomôcť vrátiť sa v plnej nádhere domov.

Ako môžete pomôcť vrátiť poklad domov?

Tento silný príbeh postúpil do finále celoslovenskej súťaže **Poklady Slovenska**. Pomôcť rozhodnúť o pridelení grantu na kompletné zreštaurovanie oltára môžete aj vy – svojím hlasom.

* **Kedy sa hlasuje:** Verejné online hlasovanie odštartuje už počas septembra.

- **Ako hlasovať:** Hlasovanie prebieha online na stránke Nadácie VÚB. Je **úplne bezplatné** a platnosť hlasu sa potvrdzuje rýchlym overovacím kódom prostredníctvom bezplatnej SMS.

- **Sledujte príbeh naživo:** Fotografie z reštaurátorskej dielne, zákulisné informácie a presný spúšťač odkaz na hlasovanie nájdete na Facebooku na stránke **Zachráňme oltár sv. Kataríny v Pribyline**

Chcete kostolík vidieť osobne?

Sväté omše sa konajú každý štvrtok o 18:00 hod. a v nedeľu o 9:30 hod. Ak by ste chceli tento tichý klenot navštíviť mimo týchto časov, miestni obyvatelia vám ho po predchádzajúcom dohovore (kontakt cez FB stránku) veľmi radi a ochotne otvoria.